Дневникъ

(стенографски)

на

XVII-то обикновено Народно събрание.

Четвърта редовна сесия.

12 засѣдание, понедѣлникъ, 3 декември 1917 година.

(Открито отъ прѣдседателя д-ръ Д. К. Вачовъ въ 3 ч. и 45 м. слѣдъ пладне)

Прѣдседательтъ: (Звъни) Засѣданието се открива.

Г. секретарьтъ ще провѣри кои отъ г. г. народнитѣ прѣдставители отсѫтствуватъ.

Секретарь д-ръ Д. Димитровъ: (Прочита списъка. Отсѫтствуватъ народнитѣ прѣдставители: Димитъръ Арнаудовъ, Недѣлко Атанасовъ, Салимъ Ахмедовъ, Милко Бечевъ, Костадинъ Василевъ, Иванъ Велчевъ, Христо Гендовичъ, д-ръ Христо Георгиевъ, Дѣлчо Георгиевъ, Георги Голевъ, Юрданъ Дечевъ, Димитъръ Джанкардашлийски, д-ръ Петъръ Джидровъ, Александъръ Димитровъ, Дончо Златковъ, Шакиръ Зюмриевъ, Никола Калчевъ, Миле Каралеевъ, Илия Кирковъ, Маринъ Ковачевъ, Василъ Коларовъ, Андрей Коновъ, Иванъ М. Костовъ, Захарий Кръстевъ, Стефанъ Лилковъ, Тодоръ Лукановъ, Рашко Маджаровъ, Александъръ Малиновъ, Христо Марковски, Никола Марчевъ, Хафузъ Сали Мехмедовъ, д-ръ Василъ Михалчевъ, Никола Мушановъ, Никола Наумовъ, Адамъ Нейчевъ, Константинъ Николовъ, Тома Пенковъ, Методи Петровъ, Стефанъ Поповъ, Георги Поцковъ, Якимъ Ушевъ, Иванъ Пановъ, Крумъ Чапрашиковъ, Атанасъ Черневъ, Юрданъ Юрдановъ и Христо Янковъ).

Прѣдседательтъ: Отъ 244 народни прѣдставители отсѫтствуватъ 46, има налице 198. Значи, има нуждното число, за да могатъ да се вематъ законни рѣшения отъ Събранието.

Въ миналото засѣдание докладвахъ, г. г. народни прѣдставители, редъ искания отъ народнитѣ прѣдставители за отпуски, които Народното събрание отказа. Днесъ сѫ постѫпили пакъ нѣколко такива искания, отъ които първото, което ще докладвамъ, е слѣдното: гюмюрджинскиятъ народенъ прѣдставитель г. Христо Гендовичъ по важни домашни причини иска да му се разрѣши 3-дневенъ отпускъ, начиная отъ 3 того. Които сѫ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѫката. Никой не вдига. Не се приема.

Пловдивскиятъ народенъ прѣдставитель г. Стоянъ Чешмеджиевъ, по важни домашни причини моли да му се разреши 5-дневенъ отпускъ, начиная отъ днесъ. Които сѫ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѫката. Никой не вдига. Не се приема.

Варненскиятъ народенъ прѣдставитель г. Атанасъ Черневъ съ телеграма отъ Провадия моли по домашни причини да му се разрѣши отпускъ до 5 того включително. Които сѫ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѫката. Никой не вдига. Не се приема.

Кюстендилскиятъ народенъ прѣдставитель г. Христо Янковъ съ телегарама отъ Дупница моли, по важни домашни причини, да му се разрѣши 2 дни отпускъ, считанъ отъ днесъ. Които сѫ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѫката. Никой не вдига. Не се приема.

Софийскиятъ народенъ прѣдставитель г. Миле Каралеевъ съ телеграма отъ Нишъ моли да му се разрѣши 5-дневенъ отпускъ, считанъ отъ днесъ. Които сѫ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѫката. Никой не вдига рѫка. Не се приема.

Плѣвенскиятъ народенъ прѣдставитель г. Бешко Дуновъ моля да му се разрѣши 3 дни отпускъ. Които сѫ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѫката. Никой не вдига. Не се приема.

Старозагорскиятъ народенъ прѣдставитель г. Никола Марчевъ съ телергама отъ Кърджали моли да му се разрѣши отпускъ отъ 3 до 10 декември, за 7 дни. Които сѫ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѫката. Никой не вдига. Не се приема.

Русенскиятъ народенъ прѣдставитель г. Никола Калчевъ съ телеграма отъ Виена моли да му се разрѣши отпускъ отъ 3 до 6 того включително. Които сѫ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѫката. Никой не вдига. Не се приема.

Струмишкиятъ народенъ прѣдставитель г. Георги Голевъ съ телеграма отъ Банско по неотложни домашни причини моли да му се разрѣши 5 дена отпускъ. Които сѫ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѫката. Никой не вдига. Не се приема.

Варненскиятъ народенъ прѣдставитель г. Шакиръ Зюмриевъ моли да му се разрѣши по домашни причини отпускъ отъ 3 до 6 того. Които сѫ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѫката. Никой не вдига. Не се приема.

Бургазкиятъ народенъ прѣдставитель г. Димитъръ Джанкардашлийски по много важни домашни причини моли да му се разрѣши 8 дни отпускъ, считанъ отъ днесъ. Които сѫ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѫката. Никой не вдига. Не се приема.

Старозагорскиятъ народенъ прѣдставитель г. Коста Ципановъ поради неотложна работа иска 10-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 5 т. м. Които сѫ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѫката. Никой не вдига. Не се приема.

Шуменскиятъ народенъ прѣдставитель г. Юрданъ Дечевъ съ заявление отъ 29 м. м. моли да му се разрѣши 30-дневенъ отпускъ по болесть, понеже му е необходимъ за лѣкуването. Прилага медицинско свидетелство, отъ което се вижда, че страда отъ Bronchitis chronica. Които сѫ съ-

гласни съ искането му, да си вдигнатъ ржката. Мнозинство. Прието.

Шуменскиятъ народенъ прѣдставитель г. Методи Петровъ съ телеграма отъ гара Прѣславъ по случай смъртьта на двѣтѣ му дѣца и болестьта на жена му моли единъ мѣсецъ отпускъ, начиная отъ 1 т. м. Които сж съгласни съ искането му, да си вдигнатъ ржката. Мнозинство. Прието.

Старозагорскиятъ народенъ прѣдставитель г. д-ръ Петъръ Джидровъ иска 1-дневенъ отпускъ за днесъ по болесть. Прѣдседателството му разрѣшава.

Пристжпяме къмъ дневния редъ.

Д. Благоевъ: Прѣди дневния редъ искамъ думата.

Прѣдседателтъ: Имате думата.

Д. Благоевъ: Имамъ да направя едно съобщение на Народното събрание.

Г. г. народни прѣдставители! Вчера централниятъ комитетъ на Работническата социалъ-демократическа партия свика въ двора на Народния домъ единъ митингъ многолюденъ, въ който се взе една резолюция и който ни упълномощи да я съобщимъ на Народното събрание и на правителството. Тая резолюция гласи слѣдующето. (Чете)

„Събранието на софийскитѣ работници и работнички, свикано отъ Работническата социалъ-демократическа партия на 2 декемврий 1917 г. въ Народния домъ, посѣтено отъ 10 хиляди души“. .

Отъ дѣсницата: Колко?

Д. Благоевъ: 10 хиляди.

Отъ дѣсниацта: Е-е-е!

Д. Благоевъ: Г-да! Благодарение на това, че намъ не ни бѣ позволено да обявимъ чрѣзъ афиши за това събрание, което ние искахме да направимъ въ Народния домъ, ние имахме по скромность наша, казвамъ, 10 хиляди, но може и да е имало много повече. Ние бихме могли въ дадения случай да вдигнемъ цѣлата София, ако ни бѣха позволили да обявимъ за това събрание чрѣзъ вѣстника си. Това не ни се позволи, тъй че нека не бжде чудно, когато говоримъ за 10 хиляди души на единъ митингъ, свиканъ просто устно —,

. . . „слѣдъ като изслуша рѣчитѣ на социалъ-демократическитѣ народни прѣдставители Д. Благоевъ, Хр. Кабакчиевъ и Г. Димитровъ върху руската революция и мира, гласува единодушно слѣдната резолюция:

Въ Русия побѣди работническата революция. Днесъ начело на Русия стои едно социалистическо работническо правителство. Тая побѣда е единъ сигналъ къмъ международния прелетариятъ за рѣшителна борба за събарянето на капиталистическитѣ правителства и завладяването на политическата власть. Събранието, убѣдено, че изразява желанието на пролетарията и грамадната подавляюща часть отъ народа въ България, изпраща най-горещи братски поздрави на руския пролетариятъ и заявява, че българскитѣ работници и работнички считатъ дѣлото на руския пролетариятъ за свое собствено дѣло и сж готови да положатъ всички усилия за пълното му възтържествуване.

Събранието посрѣща съ възторгъ прѣдложението за примирие и миръ, направено отъ руското революционно социалистическо правителство. Незабавно примирие и сключване на миръ е общо най-горещо желание на широкитѣ работнически и народни маси. Събранието иска отъ българското правителство да приеме руското прѣдложение“. . .

Отъ дѣсницата: То го прие.

Д. Благоевъ: . . . „да заповѣда незабавно примирие на всички фронтове и да почне прѣговори за общъ миръ безъ анексии и безъ обезщетения, възъ основа правото на народитѣ да се самоопрѣдѣлятъ.

Прѣговоритѣ за миръ трѣбва да се водятъ открито прѣдъ цѣлия народъ. Събранието иска отъ Парламента да опрѣдѣли въ пълно съгласие съ руското прѣдложение условията за мира на България и да поеме самъ въ ржцѣтѣ си прѣговоритѣ за миръ. Събранието иска възстановяването на конституцията, прѣмахването на военното положение и цензурата, даването пълна свобода на българския народъ да се изкаже върху условията и прѣговоритѣ за мира, които трѣбва да се водятъ подъ неговата непосрѣдствена контрола.

Събранието заявява, че единъ миръ безъ анексии, гарантиращъ правото на националното самоопрѣдѣляне е възможенъ на Балканитѣ само съ прѣмахването на сегашния буржоазно-монархически режимъ въ балканскитѣ страни и прѣвръщането имъ въ демократически републики, които съ своето съединение въ балканската демократическа федеративна република ще постигнатъ националното обединение и гарантиратъ националната независимость на всички балкански народи. Събранието заявява, че българскиятъ пролетариятъ и българскиятъ народъ сж противъ националистическата завоевателна политика и иска завладѣнитѣ земи Македония, Добруджа, Моравско, Албания и другитѣ области на Балканския-полуостровъ да бждатъ повърнати на народитѣ, които ги населяватъ и които сами при пълна свобода да рѣшатъ бждащето си.“

Отъ дѣсницата: Е-е-е!

Д. Благоевъ: Моля! Какво се възмущавате? Нали сж тамъ българи, слѣдователно, какво се възмущавате, оставете ги сами да се изкажатъ!

Г. Димовъ: Македонецъ си — не те е срамъ!

Д. Благоевъ: „А това бждаще за тѣхъ, както и за всички балкански народи, не може да имъ донесе траенъ миръ и социално развитие, освѣнъ съ създаването на съюза на балканскитѣ демокрации — Балканската федеративна република.

Да живѣе руската работническа революция!

Да живѣе интернационалната масова борба противъ войната!

Да живѣе интернационалната солидарность на пролетарията!

Да живѣе балканската федеративна република!

Ди живѣе социалистическия миръ!“

Отъ дѣсницата и дѣсния центъръ: А-а-а! (Ржкоплѣскания въ крайната лѣвица)

Отъ дѣсницата: А-а-а!

Д. Благоевъ: Вие, г. г. народни прѣдставители отъ дѣсницата, какво собствено вдигате гюрюлтия? Ние прѣдлагаме единъ миръ такъвъ, какъвто ние казваме. Вие или ще го приемете, или ще го отхвърлите, и ние искаме да знаемъ, дали ще го приемете или ще го отхвърлите. Г. Радославовъ завчера не ни отговори напълно, но ние ще имаме врѣме да говоримъ за това.

Прѣдседателтъ: (Звъни) Пристжпяме къмъ дневния редъ. На първо мѣсто е: разглеждане законопроекта за бюджета на държавата за 1918 г.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь д-ръ Д. Димитровъ: (Чете)

„ИЗЛОЖЕНИЕ НА МОТИВИТѢ

къмъ законопроекта за бюджета на държавата за 1918 г.

Г. г. народни прѣдставители! Изключителнитѣ врѣмена, които прѣживѣваме поради войната, както ви е извѣстно, се отразяватъ неблагоприятно, както за частния, така и за държавния стопански животъ, слѣдователно, и върху държавния бюджетъ. Това се вижда нагледно и отъ резултатитѣ на сключенитѣ бюджети.

Така, за 1914 г. отъ прѣдвиденитѣ да постжпятъ приходи кржло 257 милиона лева сж постжпили кржло 224 милиона лева или въ по-малко кржло 33 милиона лева. Срѣщу тия постжпили приходи сж разходвани по редовния бюджетъ и по свръхсмѣтни кредити, отнесени къмъ сжщия, кржло 236 милиона лева, или бюджетътъ за 1914 г. се сключва съ единъ дѣйствителенъ недостигъ отъ кржло 12 милиона лева.

За 1915 г. сж прѣдвидени да постжпятъ кржло 275 милиона лева, а сж постжпили само 194 милиона лева, или въ по-малко 81 милиона лева. Срѣщу тия приходи сж разходвани по редовния бюджетъ и по свръхсмѣтни кредити, отнесени къмъ сжщия, кржло 235 милиона лева, или бюджетътъ за 1915 се сключва съ недостигъ, възлизащъ кржло на 41 милиона лева.

За 1916 г. сж прѣдвидени да постжпятъ сжщо 275 милиона лева, а сж постжпили тъй сжщо само 194 милиона лева, или въ по-малко съ 81 милиона лева, колкото и за 1915 г. Срѣщу това сж разходвани по редовния бюджетъ и по свръхсмѣтни кредити, отнесени къмъ сжщия, кржло

211 милиона лева, или бюджетътъ за 1916 г. се сключва съ недостигъ на сума кржгло 17 милиона лева. Както се вижда отъ съпоставяне на приходитѣ и разходитѣ за 1915 и 1916 г. по-малкиятъ недостигъ за 1916 г. се дължи не на по-голѣми приходи, а на по-малко произведенитѣ разходи. Разликата пъкъ въ разходитѣ за тия двѣ години се дължи на обстоятелството, че бюджетътъ на Министерството на войната е упражняванъ за 1915 г. до м. септемврий, до обявяване на мобилизацията, а за 1916 г. не е никакъ упражняванъ, понеже всички разходи по военното вѣдомство сж посрѣщани отъ кредититѣ за военни нужди.

За 1917 г. сж прѣдвидени да постжпятъ кржгло 432 милиона лева, а ще постжпятъ вѣроятно около 285 милиона лева, или въ по-малко около 147 милиона лева. Срѣщу това ще се разходватъ по редовния бюджетъ и по свръхсмѣтни кредити, които ще се отнесатъ къмъ сжщия, вѣроятно около 325 милиона лева, така че бюджетътъ за 1917 г. ще се сключи вѣроятно съ единъ недостигъ отъ около 40 милиона лева.

При това положение на стопанския животъ на държавата, което не се знае докога ще продължава, при съставяне на бюджета на държавата за идущата 1918 г. се налага голѣма въздържаность както при прѣдвижданието на приходитѣ, така и при разрѣшението на разходитѣ.

По отношение на приходитѣ давамъ обяснителни бѣлѣжки къмъ бюджетопроекта за приходитѣ. По отношение на разходитѣ нѣма какво да се обяснява, тъй като бюджетопроектитѣ за разходитѣ на разнитѣ министерства за 1918 г. сж сжщитѣ, както бюджетитѣ имъ за текущата година, съ изключение само на бюджетопроекта за държавнитѣ дългове, въ който се прѣдвиждатъ 16 милиона лева повече за инвалидни пенсии, и на бюджетопроекта на повѣреното ми министерство за окупиранитѣ земи, въ който се прѣдвиждатъ въ съотвѣтнитѣ параграфи повече кредити за новозаетитѣ земи въ Драмско и Сѣрско. И тъй, бюджетопроектътъ на царството за идущата година е балансиранъ съ обща сума на разходитѣ 477.608.250 л. за старитѣ и окупиранитѣ земи срѣщу обща сума на приходитѣ 478.000.000 л. или съ излишъкъ отъ 391.750 л.

Като излагамъ горното, имамъ честь да ви помоля, г. г. народни прѣдставители, да разгледате и гласувате законопроекта за бюджета на държавата за 1918 г.

София, ноември 1917 г.

Министъръ на финанситѣ: Д. Тончевъ."

„ЗАКОНОПРОЕКТЪ
за бюджета на държавата за 1918 г.

Чл. 1. Разрѣшава се на министритѣ да произведатъ прѣзъ 1918 г., съгласно съ законитѣ на държавата, разходитѣ, показани въ приложенитѣ при тоя законъ разходни таблици, на обща сума 477.608 250 л., а именно:

	За старитѣ земи лева	За новитѣ земи лева
1. По Върховното правителство .	7.571.620	—
2. „ Върховната смѣтна палата .	626.185	—
3. „ Държавнитѣ дългове . . .	128.198.173	—
4. „ Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията	8.129.256	2.665.060
5. По Министерството на вжтрѣшнитѣ работи и народното здраве . .	19.420.680	13.669.900
6. По Министерството на народното просвѣщение	39.469.702	3.722.480
7. По Министерството на финанситѣ	14.764.429	11.363.200
8. По Министерството на правосждието	11.028.470	6.288.550
9 По Министерството на войната (за старитѣ и новитѣ земи)	104.600.050	—
10. По Министерството на търговията, промишлеността и труда . .	13.771.900	442.080
11. По Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти . . .	10.279.420	3.335.020
12. По Министерството на общественитѣ сгради, пжтищата и благоустройството	10.390.920	3.763.440
13. По Министерството на желѣзницитѣ, пощитѣ и телеграфитѣ:		
а) Главна дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата	36.202.400	9.664.700
б) Главна дирекция на пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ	12.508.315	5.732.900
Всичко . .	416.960.920	60.647.330
А всичко разходи . .	477.608.250	

Чл. 2. За покриване на горнитѣ разходи министритѣ се задължаватъ да събератъ прѣзъ 1918 г., съгласно съ законитѣ на държавата, приходитѣ, показани въ приложената при тоя законъ таблица, на обща сума 478.000.000 л., а именно:

1. Прѣки данъци	228.000.000 л.
2. Косвени данъци	116.000.000 „
3. Държавни привилегии	11.000.000 „
4. Такси и берии	13.400.000 „
5. Глоби и конфискации	3.000.000 „
6. Приходи отъ желѣзницитѣ, пристанищата, пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ	54.000.000 „
7. Приходи отъ държавни имоти, капитали и стопанства	26.800.000 „
8. Приходи отъ общинитѣ и окржжията за заплати на учителитѣ	10.500.000 „
9. Разни приходи	15.300.000 „
Всичко приходи . .	478.000.000 л.

Чл. 3. Данъцитѣ върху сградитѣ и за занятие ще се събиратъ прѣзъ 1918 г. по размѣритѣ за 1917 г., докато се извърши новото имъ опрѣдѣляне, слѣдъ което ще се направи изравнението имъ по новия облогъ.

Данъчнитѣ дѣлове за 1917 г. отъ поземленъ и воененъ данъкъ оставатъ въ сила и за 1918 г. Ново опрѣдѣляне на военния данъкъ за 1918 г. ще стане само за лицата, които се облагатъ за пръвъ пжть съ такъвъ.

Чл. 4. Суровиятъ тютюнъ на листа, произведенъ прѣзъ 1916 и 1917 г. въ Драмско и Сѣрско, се облага съ десетъкъ въ размѣръ на 11½% отъ продажната цѣна.

Събирането на тоя десетъкъ, който ще бжде въ тежесть на производителитѣ, се възлага на министра на финанситѣ. Послѣдниятъ опрѣдѣля съ особенъ правилникъ и начина на събирането.

Ония тютюнопроизводители и търговци, които чрѣзъ невѣрно обявяване прѣдъ надлежната акцизна власть количеството и продажната цѣна на тютюна, се опитатъ да укриятъ или укриятъ тютюна си отъ плащане припадащия се десетъкъ, се наказватъ солидарно съ глоба въ троенъ размѣръ на слѣдуемия десетъкъ.

Чл. 5. Отъ 1 януарий 1918 г. до 1 януарий 1919 г. износнитѣ мита ще се събиратъ по таблицата (Тарифа Б), приложена къмъ закона за бюджета за третото тримѣсечие на 1916 г., съ изключение на тютюнитѣ, прѣдвидени въ статия 25 отъ тази таблица.

Всички износни стоки, спомената или не въ тая таблица за износното мито, се облагатъ съ полупроцентовъ сборъ въ размѣръ на ½% отъ стойностьта, съгласно съ чл. 3 отъ закона за митницитѣ.

Всички прѣдмети, които се изнасятъ врѣменно за странство или се внасятъ врѣменно въ страната, се освобождаватъ отъ мито и полупроцентовъ сборъ, ако се възвърнатъ въ срокъ най-много отъ една година."

Прѣдседателтъ: Г. министърътъ на финанситѣ има думата.

Министъръ Д. Тончевъ: Г. г. народни прѣдставители! Този е петиятъ пжть, какъ се явявамъ прѣдъ васъ съ бюджета на царството. Въ продължение на всички години, за които бѣхъ задълженъ да съставя бюджета, обстоятелствата се бѣха случили крайно неблагоприятни за съставянето на единъ солиденъ, уравновѣсенъ бюджетъ — и мога да кажа, ако щете, да направя едно признание — на единъ искренъ бюджетъ; обаче при тѣзи условия и обстоятелства, при които се съставяше бюджетътъ у насъ, който и министъръ на финанситѣ да бждѣше на моето мѣсто, не можеше да постжпи друго-яче, освѣнъ тъй, както азъ постжпихъ. Прѣзъ тѣзи тежки години, откакъ сме били принудени да се явяваме прѣдъ васъ съ бюджетъ, правителството е знаело, отъ една страна, че то трѣбва да бжде щедро и отзивчиво къмъ всички насжщни нужди на страната, а отъ друга страна, като се е вглеждало въ финансовото положение на страната, то е мислило, че трѣбва да бжде въ сжщото врѣме и по възможность пестеливо. Ние бѣхме принудени да изкараме едно срѣдно нѣщо между щедростьта и отзивчивостьта, отъ една страна, и пестеливостьта, отъ друга. Това ще го покажатъ упражненията на разнитѣ бюджети. Миналитѣ години, когато сме говорили по бюджетитѣ на държавата, азъ, като мини-

стъръ на финанситѣ, въ своето изложение съмъ правилъ обзоръ на финансовото положение за годинитѣ специално начиная отъ 1910 г. до днесъ. Заявявалъ съмъ, че дефицитътъ по тѣзи бюджети ще бѫде приблизително такъвъ или онакъвъ. Но това, което сме прѣдсказали, било азъ, като министъръ на финанситѣ, било вие, като народни прѣдставители, които сте говорили за разнитѣ дефицити, все е било едно приблизително нѣщо. Понеже оттогава досега се изминаха доста години, можемъ съ положителность да направимъ една поправка на всичко онова, което сме говорили тукъ съ приблизителность. Азъ ви повтарямъ онова, което съмъ говорилъ въ миналитѣ си изложения. Искамъ да прѣповторя вкратцѣ, въ какво положение се намира държавното съкровище на 1 октомврий тази година, като направя онѣзи поправки отъ бюджета на 1910 г. до бюджетитѣ на 1915 г., по които сме говорили съ една приблизителность. Сега можемъ да кажемъ съвършено точно и положително, какъ сѫ се приключили бюджетитѣ отъ 1910 г. до 1916 г.

За да можемъ, г. г. народни прѣдставители, точно да опрѣдѣлимъ въ какво положение е държавното съкровище на датата, която съмъ избралъ, 1 октомврий, ще трѣбва да прѣгледаме резултата на сключенитѣ упражнения на бюджетитѣ, тъй сѫщо състоянието на консолидирания и летящъ дългъ. Всичко това е описано много подробно въ сключенитѣ бюджетни упражнения, които сѫ били прѣдставени тукъ на васъ за утвърждение и разискване. Затова нѣма да ги прѣповтарямъ. Ще припомня само, че бюджетътъ за 1910 г. е сключенъ съ единъ неизползуванъ кредитъ отъ 1.354.880·87 л., който е прѣдназначенъ да бѫде изхарченъ тази година, а излишъцитѣ отъ 1911 г., които бѣха въ размѣръ 17.700.642·01 л. сѫ ангажирани и изхарчени напълно. 1912 г. се свърши съ единъ чистъ дефицитъ отъ 207.060·27 л. Бюджетътъ за 1913 г. се е свършилъ съ единъ излишъкъ отъ 893.374·72 л. Нѣма нужда да ви упоменувамъ точно, въ какво се състоятъ и за какво сѫ похарчени тия излишъци, защото въ самото сключване на бюджетното упражнение сѫ изложени. За 1914 г. бюджетътъ е сключенъ съ 14.304.823·12 л. дефицитъ, но като се има прѣдъ видъ, че ще се направятъ нѣкои икономии, докарано е, щото той да се сключи съ 12 милиона кръгло дефицитъ. Сключеното упражнение за 1915 г. трѣбваше да прѣдставимъ миналата година на 5 ноемврий, но по причина на липса на персоналъ, не можахме да го направимъ, и затова по този бюджетъ за 1915 г. сега ще ви дамъ нѣкои по-подробни свѣдѣния. До 1915 г. всички упражнения сѫ прѣдъ васъ и могатъ въ подробности да се видятъ.

Знаете, че по бюджета за 1915 г. прѣдвидено е да постѫпятъ по редовния бюджетъ 275.379.886 л.; въ дѣйствителность сѫ постѫпили 194.547.397·96 л.; значи, постѫпили сѫ въ по-малко 80.832.488·04 л. Сега тѣзи разходи ще бѫдатъ описани въ подробната таблица, и, както ви казахъ, ще можете да ги намѣрите въ сключеното упражнение за 1915 г., което ще ви прѣставя въ края на тази година или, може-би, въ началото на 1918 г. Разходи за 1915 г., разрѣшени по редовния бюджетъ, 270.007.939, по свръхсмѣтнитѣ кредити по чл. 126 отъ конституцията 660.655·44 л.; разрѣшени допълнителни свръхсмѣтни кредити по разнитѣ министерства 17.401.462 л.; всичко разрѣшени по редовния бюджетъ и по свръхсмѣтнитѣ кредити 288.070.056·44 л. По редовния бюджетъ е изплатено 213.850.662.08 л.; по свръхсмѣтнитѣ кредити, съгласно чл. 126 отъ конституцията, 457.264·06 л., а по допълнителния и свръхсмѣтенъ кредитъ, който се покрива тъй сѫщо отъ редовнитѣ приходи на бюджета на 1915 г., сѫ изплатени 8.805.775·09 л. И тъй, всичко дѣйствително е изплатено 223.113.701·23 л. Ангажментъ по редовния бюджетъ за 1915 г. има 6.578.107·13 л. По свръхсмѣтнитѣ кредити, съгласно чл. 126 отъ конституцията, 10.050·14 л., а по допълнителнитѣ свръхсмѣтни кредити, покриването на които ще стане тъй сѫщо отъ редовнитѣ приходи на 1915 г., 359.388·29 л., или всичко ангажирано има 6.947.545·56 л. По сключеното бюджетно упражнение, изпълнението на което ще остане тъй сѫщо въ тежесть на бюджета отъ 1915 г., имаме 9.562.235·33 л. И тъй, всичко изплатено по редовния бюджетъ въ свръхсмѣтенъ кредитъ и ангажменти имаме 239.623.482·12 л. Въ баланса приведени ще имаме разходи и ангажменти 239.623.482·12 л. Приходъ има, както казахъ, 194.547.397·96 л. Недостигъ по редовния бюджетъ за 1915 г. има 45.076.084·16 л. Обаче този резултатъ трѣбва да се намали чрѣзъ вѣроятнитѣ икономии по сключено упражнение, и ще имаме единъ недостигъ не повече отъ 41.170.000 л. Нѣма нужда, г. г. народни прѣдставители, да ви отегчавамъ много съ таблицитѣ по прихода и разхода по тая сѫщата година, защото ги направихъ въ едно резюме. Азъ само ще съобщя на народното прѣдставителство и на г. г. ораторитѣ, които биха пожелали да се възползуватъ отъ всичкитѣ данни, които се намиратъ въ дѣлото ми и специално отъ таблицата по редовния бюджетъ за 1915 г., и другитѣ, че сѫ на тѣхно разположение, и затова азъ считамъ за излишно да ги излагамъ. Ако въ моя отговоръ стане нужда да се обясня съ нѣкои отъ г. г. ораторитѣ, съ удоволствие ще го направя.

Сега по бюджета за 1916 г. Знае се, че разрѣшенъ кредитъ по редовния бюджетъ има 418.478.036 л., свръхсмѣтенъ кредитъ по чл. 126 отъ конституцията — 413.000.000 л., а свръхсмѣтни кредити срѣщу редовнитѣ приходи за 1916 г. — 3.608.575 л. Значи, всичко разрѣшени кредити, редовни и извънредни, има 422.499.611 л. Какво има изплатено срѣщу това? По редовния бюджетъ има изплатени 190.350.272 л., по свръхсмѣтнитѣ кредити, съгласно чл. 126 отъ конституцията, сме изплатили 333.181 л., по свръхсмѣтния кредитъ, покриването на който ще стане отъ бюджета за 1916 г. — 2.018.310 л., или всичко има изплатени 192.701.763 л. Това е изплатено. Ангажменти за изплащане слѣдъ сключване на бюджета: по редовния бюджетъ и по свръхсмѣтния кредитъ имаме 18.890.659 л. И тъй, всичко дѣйствително изплатено и ангажирано за изплащане имаме 211.592.422 л. Приведени въ балансъ, имаме изплатено и ангажирано за изплащане 211.592.422 л. Постѫпило, както забѣлѣзахъ, 194.473.663 л. Недостигъ има около 17.118.759 л. Въ изложението на мотивитѣ ми къмъ бюджета направихъ една забѣлѣжка върху голѣмото съвпадение на приходитѣ за 1915 г. и 1916 г.: въ 1915 г. сѫ постѫпили 194.547.397·96 л., и въ 1916 г. сѫ постѫпили 194.473.663 л. Разликата между едната и другата година е само съ 73.735 л. Таблицитѣ по разхода и на 1916 г. сѫ тъй сѫщо на разположение на г. г. ораторитѣ.

Но бюджета за 1917 г. още не е сключенъ и освѣтление по него народното прѣдставителство ще има прѣзъ течение на годината. По него ще се спремъ малко по-подробно. Най-напрѣдъ ще си направя резюме, както и по другитѣ години.

Прѣдвидени сѫ да постѫпятъ 431.948.000 л. Дѣйствително сѫ постѫпили до 1 октомврий 1917 г. 210.171.230 л. Прѣдполагаме, че до края на годината ще постѫпятъ още 75.000.000 л. Това е приблизително по-вѣроятното изчисление, което може да се прави. Значи, всичко постѫпило прѣзъ 1917 г. ще имаме до края на 1917 г. 285.171 230 л., отъ което излиза, че ще постѫпятъ въ по-малко 146.776.770 л. Разходи, разрѣшени по редовния бюджетъ има 455.606.663 л. По свръхсмѣтния кредитъ, съгласно чл. 126 отъ конституцията — 50.000 л. и други свръхсмѣтни кредити, изплащането на които трѣбва да стане отъ приходитѣ на 1917 г. — 13.080.000 л. Всичко, значи, разрѣшени имаме 468.736.663 л. Изплатени до 1 октомврий по редовния бюджетъ 162.219.032 л. По свръхсмѣтния кредитъ, съгласно чл. 126 отъ конституцията, 50.000 л., по свръхсмѣтни кредити, които ще се плащатъ отъ приходитѣ за 1917 г., 3.353.375 л., или всичко изплатени лева 165.622.407. Вѣроятнитѣ разходи отъ 1 октомврий до края на годината прѣдполагаме да бѫдатъ 159.061.255 л., тъй щото всичко до края на годината прѣдполагаме да се изразходва 324.683.662 л.

И тъй, вѣроятнитѣ постѫпления за 1917 г. ще възлѣзатъ на 285.171.000 л., а вѣроятнитѣ разходи — на 324.683.000 л. и вѣроятниятъ недостигъ за 1917 г. или дефицитъ — 39.512.000 л., или кръгло 40.000.000 л. Дали ще бѫде толкова дефицитътъ, т. е. около 40.000.000 л., или ще бѫде по-малко, засега точно не може да се каже, но имамъ смѣлостьта да увѣря г. г. народнитѣ прѣдставители, че съ мѣркитѣ, които сме взели да се направятъ икономии, прѣзъ 1917 г. нашиятъ дефицитъ, може би, ще излѣзе въ по-малко, отколкото 40.000.000 л.

Азъ ви упоменахъ, че, когато правителството е съзнавало своитѣ длъжности да бѫде отзивчиво и да отговаря на всички насѫщни нужди на нашия народъ, въ сѫщото врѣме се ржководѣхме отъ духа на икономиитѣ. Позволете ми да ви упомена по една таблица сумитѣ, които сѫ направени като икономия до 1 октомврий 1917 г. и сумитѣ, които ще бѫдатъ направени като такава до края на годината. Тѣ сѫ 154.413.000 л. прѣдполагаеми икономии по бюджета за 1917 г. при сключването му. По върховното правителство — икономия никаква; по държавнитѣ дългове нѣма икономия. Върховната смѣтна палата — нѣма никаква икономия; по Министерството на външнитѣ работи — 1.625.000 л.; по Министерството на вѫтрѣшнитѣ работи — 10.060.000 л.; по Министерството на народното просвѣщение — 1.061.000 л.; по Министерството на финанситѣ нѣ-

маме никакви икономии; по Министерството на правосъдието — 6.800.000 л.; по Министерството на войната — 102.600.000 л. Тукъ е въпросътъ за неупражнение на бюджета или непохарчване сумитѣ, които сж били предвидени да се похарчатъ. Вие знаете, че споредъ закона всички разноски за войната се покриватъ отъ извънредни кредити. Тъй щото, отъ 104.600.050 л., които сж предвидени въ бюджета на Министерството на войната, предполага се, че има похарчени само 2 милиона лева. Г. г. народни представители! Въ миналата 1916 г., когато ви казахъ като на каква сума ще бъде приблизително дефицитътъ за 1917 г. — припомняте си го, има го записано въ протоколитѣ — казахъ, че ще бъде 150 милиона лева. Нѣкои отъ г. г. ораторитѣ казаха, че ще бъде по-малко, но това не важи. Сега истинскиятъ, дѣйствителниятъ дефицитъ по редовния бюджетъ за 1917 г., като прибавимъ 102.000.000 л., защото предполагаме, че тѣ сж изхарчени отъ другъ източникъ, ще бъде: 39.512.000 плюсъ 102.600.000 равно на 142.112.000. Значи, нашето предвиждане се различава съ една сума отъ около 8 милиона. Нека веднага да се поправя, като кажа, че нѣкои министерства сж похарчили дѣйствително по-малко отъ предвиденитѣ разходи. Съ изключение на 102 милиона лева по Министерството на войната, които сж показани като икономии и сж похарчени, ако не изцѣло, то по-голѣмата часть отъ другадѣ, по всички други министерства имаме дѣйствителна икономия, защото не сж похарчени сумитѣ, които сж предвидени; това е главно по бюджетитѣ за новитѣ земи.

Г. Данаиловъ: 10 милиона лева икономии по Вътрѣшното министерство отдѣ ги взимате?

Министъръ Д. Тончевъ: Отъ бюджета за новитѣ земи. Ето ви цифритѣ, можете да ги видите. — По Министерството на търговията, промишлеността и труда имаме направени икономии — 2.130.000; по Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти — 3.610.000; по Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството — 6.470.000; по Министерството на желѣзницитѣ, пощитѣ и телеграфитѣ — 4.384.000. А всичко по редовния бюджетъ — 144.053.000 л. По извънредния бюджетъ за построяване на желѣзницитѣ и пристанищата имаме икономия: по Главната дирекция за построяване на желѣзницитѣ и пристанищата — 7.760.000; по Главната дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата — 2.600.000 л.; всичко — 10.360.000 л. Или всичко по редовния и извънредния бюджети имаме 154.413.000 л. вѣроятни икономии, отъ които трѣбва въ сжщность да извадимъ перото отъ 102 милиона лева по бюджета на Военното министерство, защото тѣ сж похарчени отъ другадѣ. Тъй щото, истински, дѣйствителни икономии може да имаме около 52 милиона лева.

Г. Данаиловъ: Азъ пакъ за Вътрѣшното министерство бихъ желалъ да зная отдѣ се взема икономията. Цѣлиятъ бюджетъ е 20 милиона, а вие казвате, че има 10 милиона икономия. Бюджетътъ на Вътрѣшното министерство не е отъ характера на бюджета на Военното министерство, дѣто се харчи отъ кредити.

Министъръ Д. Тончевъ. Има бюджетъ за новитѣ земи.

Г. Данаиловъ: Добрѣ, но въ новитѣ земи се харчатъ пари. Трѣбва да има нѣкаква грѣшка.

Министъръ Д. Тончевъ: Не вѣрвамъ, г. Данаиловъ, да има нѣкаква грѣшка въ тази таблица за предполагаемитѣ икономии по бюджета за 1916 г. при сключването му, защото е провѣряванo нѣколко пъти. Въ всѣки случай, понеже г. Данаиловъ изказва съмнѣние, ще провѣримъ. Тѣзи сж многото кратки припомнювания отъ миналото, защото по всички тѣзи бюджети отъ 1910 до 1917 г. включително сме говорили твърдѣ много. Ако направихъ нѣкои припомнювания, то е само да изправимъ, доколкото е възможно, онѣзи вѣроятни цифри, които ние хвърляхме тукъ.

Ще се спра върху бюджета за 1918 г., който имамъ честь да ви представя. Министерскиятъ съвѣтъ взе рѣшение, щото разходниятъ бюджетъ за 1918 г. да остане, както за стара България, тъй сжщо и за окупиранитѣ нови земи сжщиятъ, както бѣше въ 1917 г., съ изключение на перото за държавнитѣ дългове, чието уголѣмяване се налага и съ изключение на перото за пенсиитѣ, което увеличихме съ около 16 милиона лева. Приходитѣ не можеха да бъдатъ сжщитѣ и не сж сжщитѣ. Тази година се постарахъ да се съобразя, доколкото това е възможно, съ предписанието на закона за отчетността по бюджета. Вие знаете, че той разпорежда при съставянето на приходния бюджетъ Министерството на финанситѣ да се ржководи отъ срѣдното число, което представлява прихода за предшествующитѣ три години. При сегашнитѣ условия, ако не изцѣло, то поне отчасти да се приложи това разпореждане на закона за отчетността по бюджета. Къмъ това срѣдно трѣбваше да прибавимъ обикновеното увеличение, което се добива ежегодно отъ по-голѣмата консомация или отъ увеличението на населението, а тъй сжщо имахме предъ видъ и широкитѣ териториални граници на нова България. Тъй щото, може да се каже, че приходитѣ пера представятъ съ малки изключения срѣдното отъ приходитѣ на предшествующитѣ три години 1916, 1915 и 1914 години плюсъ тенденцията за естественото повишение и още въ границитѣ на нова България. За да улеснимъ проучването на бюджета, прибавихме при съставянето му една нова графа, тя е графата, която представлява срѣдното постжпление отъ тритѣ предшествующи години.

Д-ръ Н. Сакаровъ: То не е реформа.

Министъръ Д. Тончевъ: Не казвамъ, че е роформа; искахъ да кажа само, че го въведохме за улеснение на народното представителство.

Казахъ, че приходнитѣ суми прѣзъ 1918 г. основаваме на срѣдното постжпление отъ 1914, 1915 и 1916 години. За ваше освѣтление ще съобщя постжпленията отъ прѣкитѣ данъци за тѣзи отъ 1916 година. Въ 1914 г. сж постжпили до 1 октомврий 40.945.099 л. Прѣзъ 1915 г. — 32.390.896 л.; прѣзъ 1916 г. отъ новитѣ земи сж постжпили 1.706.114 л., а отъ старитѣ земи — 26.621.951 л. А за тази година до 1 октомврий отъ новитѣ земи сж постжпили 14.516.056 л. Виждате какво нарастване има: въ 1916 г. сме получили отъ новитѣ земи само 1.706.114 л., а сега до 1 октомврий сме получили — 14.516.056.

Г. Данаиловъ: Нѣма нарастване, а има несъбиране на данъцитѣ, защото нарастване е друго.

Министъръ Д. Тончевъ: Не е само по-усилено събиране. — Отъ старитѣ земи прѣзъ 1917 г. имаме събрани до 1 октомврий — 55.379.933, а миналата 1916 г. сме събрали за цѣлата година — 26.621.951. Ще ви дамъ още едно статистическо свѣдѣние, което се отнася пакъ до прѣкитѣ данъци, именно числото на овцетѣ и козитѣ прѣзъ 1917 г. Счетохъ за добрѣ да го дамъ затова, защото много се говори при другитѣ дебати, че добитъкътъ у насъ е намалѣлъ. Въ 1917 г. овцетѣ на стара България сж 8.551.158, козитѣ — 1.352.412. Въ повече сж овцитѣ въ сравнение съ 1916 г. — 108.082, а козитѣ въ по-малко — 97.183. Виждате, че въ сравнение съ миналата 1916 г. тази година числото на овцетѣ и козитѣ остава почти сжщото; намаление има само на козитѣ — 97.183 глави.

Г. Данаиловъ: Имате ли цифритѣ за 1915 г.?

Министъръ Д. Тончевъ: Нѣмамъ.

За постжплението отъ косвенитѣ данъци имаме свѣдѣния за повече години, но понеже сме ги чели миналитѣ години, азъ мисля, че мога да припомня само това, което е постжпило въ 1916 г. въ сравнение съ 1917 г. Косвени данъци въ 1916 г. сж постжпили 44.909.810 л., а въ 1917 г. до 1 октомврий — 61.743.263·61. Като се прѣгледатъ перата отъ косвенитѣ налози ще видимъ, че всички почти, съ малки изключения, сж приблизително еднакви за 1916 и 1917 години, само перото отъ бандерола е дало нѣщо повече, защото се увеличи данъкътъ върху фабрикуването на тютюна.

А. Ляпчевъ: А отъ питиотнитѣ вина, отдѣто чакахме 20 милиона лева, колко получихте?

Министъръ Д. Тончевъ: Г. Ляпчевъ! Тази година за нещастие на държавното съкровище, понеже нѣма захарь, не могатъ да го правятъ; но ще видимъ, колко сж направили отъ медъ или отъ други нѣкои ерзаци. Надѣвамъ се, че до края на дебатитѣ по бюджета ще можемъ да имаме нѣкои свѣдѣния за постжпленията и отъ питиотнитѣ вина.

Азъ ви дадохъ нѣкои свѣдѣния само за постжпленията отъ прѣкитѣ и косвенитѣ данъци. Сега ще ви дамъ свѣдѣния за общото постжпление прѣзъ 9-тѣ мѣсеца на 1917 г. Въ януарий мѣсецъ сж постжпили 14.924.749·63 л., въ февруарий мѣсецъ — 20.925.964·82 л.

Г. Данаиловъ: Общата цифра дайте!

Министръ Д. Тончевъ: Общо до мѣсецъ октомврий сж постжпили 210.171.229·97. За останалитѣ три мѣсеца, споредъ както сж вървѣли постжпленията въ прѣдшествующитѣ години, прѣдполагаме, че ще постжпятъ още 90 милиона, тъй щото вѣроятно е за 1917 г. да постжпятъ кржгло 300 милиона.

Позволете ми да се спра специално върху главното перо, на което разчита бюджетътъ за 1918 г. — § 4 отъ бюджетопроекта, който прѣдвижда 120 милиона лева данъкъ върху увеличенитѣ печалби прѣзъ врѣме на войната. Това е единъ еднократенъ, врѣмененъ данъкъ. Споредъ изчислението, което направихме, прѣдполагамъ, че ще можемъ да получимъ, като единъ вѣроятенъ доходъ 120 милиона лева. Законопроектътъ ви е раздаденъ и азъ ще моля народното прѣдставителство, слѣдъ като свърши дебатитѣ по бюджетопроекта, да пристжпи веднага къмъ неговото разискване и гласуване, за да може бюджетътъ поне въ това отношение да не пострада и да се получи онова, което е разчитано. За другитѣ пера нѣма какво да ви говоря, защото тѣ сж обикновени изчисления, направени отъ надлежнитѣ отдѣления и изчислени върху онѣзи основи, за които имахъ честь да ви напомня.

Нека се спрѣмъ на другата глава на бюджета — разходи.

Азъ винаги съмъ се спиралъ на грамаднитѣ разходи, които въ продължение на нѣколко години правимъ по причина на войната. Мисля, че колкото повече ги повтаряме, както каза миналата година г. Теодоръ Теодоровъ, толкова е по-добрѣ за насъ, защото ние трѣбва да ги знаемъ съ точность и положителность и да можемъ да си правимъ смѣтка, какъ ще бждатъ изплащани. Азъ говорихъ и миналата година, докогато единственятъ арбитъръ за международнитѣ спорове сж топътъ и пушката, докогато една страна не може да извади меча си срѣщу друга, безъ да рискува да тури като разноски нѣколко милиарда, дотогава ще имаме извънредни кредити. Когато се намѣри срѣдство да се разрѣшаватъ другояче международнитѣ спорове, тогава, може би, ще прѣстанатъ тѣзи голѣми, тѣзи извънредни разноски, които ужасяватъ цѣлото човѣчество и при все това се правятъ. Ще би направя извадка отъ единъ интересенъ документъ, за да видите какво е било прѣди 20 години понятието на най-голѣмитѣ миротворци за разходитѣ отъ общата евентуална война, които днесъ се правятъ за войната. Вие знаете, че въ 1898 г. руският самодержецъ Николай II покани всички държави на мирна конференция въ Хага, за да взематъ рѣшение, съ което да се прѣдотвратяватъ войнитѣ, и когато щѣше да се събере конференцията, руският държавенъ вѣстникъ обнародва едно изложение, въ което искаше да покаже, какви грамадни военни разходи би се направили отъ всичкитѣ воюващи държави за една общоевропейска война, и съ това искаше да убѣди тѣзи, които ще засѣдаватъ на конференцията да се съгласятъ да взематъ нѣкои мѣрки, които да прѣдотвратятъ тѣзи разходи. Като говори за ежегоднитѣ военни разходи, намира, че Русия е харчила — 772 милиона франка, Германия — 650 милиона, Франция — 650 милиона, Австрия — 432 милиона, Италия — 400 милиона, Велико-Британия — 450 милиона и т. н., и въ края на краищата намира, че цѣла Европа харчи около 4 милиарда и нѣщо, за да поддържа въ мирно врѣме своитѣ войски. Слѣдъ това се изтъква единъ главенъ аргументъ, за да накара засѣдаващитѣ въ конференцията да се съгласятъ на нѣкои мѣрки; казва се: нека да не се изпуска изъ прѣдъ видъ, че японско-китайската война струва 1.250.000.000, а въ случай на една европейска война, разходитѣ по нея биха могли да достигнатъ до 6 милиарда франка, къмъ които би трѣбвало да се прибавятъ неизчислимитѣ загуби въ хора и припаси. И тъй, понятието на руския царь Николай, който искаше да създаде единъ миротворенъ институтъ въ 1898 г. бѣше, че, ако избухне европейска, война, тя ще струва на човѣчеството 6 милиарда лева. Съ тази голѣма цифра Николай II мислѣше да изплаши всички държави, които засѣдаваха на мирната конференция! Сега виждаме колко е било невѣрно или ограничено понятието тогава за разноскитѣ по бждащата европейска война. Днесъ само малка България ще направи 6.000.000.000 военни разходи по войната! По-нататъкъ.

Г. Данаиловъ: Той е ималъ прѣдъ видъ сигурно България.

Министръ Д. Тончевъ: Той казва, че, ако би избухнала европейска война всичкитѣ нейни разходи биха достигнали до 6 милиарда. Тогава, прѣди 20 години, не сж могли да мислятъ, че е възможно разноскитѣ да се покачатъ до такъвъ единъ невѣроятенъ размѣръ; най-многото, което сж могли да измислятъ, което е било съобразно съ тѣхния умъ, е било това, че европейската война не може да струва на всички воюващи държави заедно повече отъ 6 милиарда.

Вие знаете, че тѣзи голѣми военни разходи както по редовния бюджетъ, тъй сжщо и за разноскитѣ по войната не сж само у насъ, въ България; тѣ сж навсѣкждѣ, по цѣлъ свѣтъ: и въ голѣмитѣ държави, и въ малкитѣ, и въ бѣднитѣ и въ богатитѣ. Харчатъ както тѣзи, които воюватъ, тъй сжщо и онѣзи, които не воюватъ. За примѣръ служи Швейцария, която отъ самото начало на войната досега пази единъ въорженъ неутралитетъ, който ѝ струва твърдѣ много. Върху тия разноски не влияе даже формата на управлението: и абсолютни монархии, и конституционни монархии, и републики, и демократични държави — всички до една харчатъ неимовѣрни суми. Нѣма страна, която да не харчи, и да не харчи толкова, колкото поглъща днешната война. Въпросътъ е само за това, че малкитѣ страни въ това отношение страдатъ повече отъ голѣмитѣ, защото тѣ сж длъжни да правятъ такива разноски за войната, които, по числото на тѣхното население и споредъ богатството имъ, сж за тѣхъ по-голѣма тежесть, отколкото разноскитѣ, които теглятъ голѣмитѣ държави. Адамъ Смитъ прѣди 135 години бѣше забѣлѣзалъ въ едно свое съчинение за причинитѣ и естеството на богатството на народитѣ, че, съ усъвършенствуването на военното изкуство, войнитѣ ставатъ по-продължителни и разноскитѣ — по-голѣми. А тогазъ, когато Адамъ Смитъ пишеше това, прѣди 130 години, военното изкуство бѣше още въ зачатъчното си състояние. Той само лансира тая идея. Днешната война напълно потвърди това, което е мислѣлъ Адамъ Смитъ и което е казалъ прѣди 130 години.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Прѣди 143.

Министръ Д. Тончевъ: Тъй — отъ 1775 г.

Нека си припомнимъ, колко е нашиятъ държавенъ дългъ, консолидиранъ и неконсолидиранъ. Миналата година, когато свършихъ изложението си, казахъ, че по всѣка вѣроятность, въ края на годината нашиятъ държавенъ дългъ ще бжде 3.115.000.000 л. Днесъ, слѣдъ като измина вече почти цѣла година, нека видимъ какво се е прибавило къмъ тѣхъ. Споредъ таблицитѣ, които държа въ ржката си, ние имаме консолидиранъ дългъ отъ двѣ пера; едното перо е 582.313.991·17 л., а другото е 500.000.000 л., т. е. заемътъ, който направихме въ Германия прѣзъ 1914 г. и отъ който въ сжщность сж вземени и похарчени само 120.000.000 л., а остатъкътъ банкитѣ сж задължени да даватъ и ще го дадатъ; въ всѣки случай, този заемъ трѣбва да се смѣтне за консолидиранъ. Азъ смѣтамъ, че истински консолидираниятъ дългъ е: 582.313.991·17 л. плюсъ 500.000.000 л., всичко 1.082.313.991·17 л. Това е консолидираниятъ дългъ на България. Летящитѣ дългове сж слѣднитѣ. Начиная отъ 1912 г. досега за Балканската война, слѣдъ Балканската война и за тази война — имаме гласувани отъ Народното събрание кредити за 2.324.200.014 л.; ще видимъ колко е изразходвано по тѣзи гласувани кредити и колко е останало още да се изразходва. Имаме бюджетни дефицити 109.995.000 л., именно: за 1912 г., както казахъ — 207.060·27 л., за 1914 г. — 12 милиона, за 1915 г. — 41.170.000, за 1916 г. — 17.118.759, за 1917 г. — вѣроятно 39.512.000; всичко — 109.995.000 л. И на Българската народна банка на 1 октомврий дължимъ 431.368.073 л. Всичко летящи дългове—2.865.563.087 л. Като съберемъ консолидирания и летящия дългъ, имаме 3.947.877.078·17 л. Това е положението на държавнитѣ дългове до 1 октомврий т. г. Ако искаме да опрѣдѣлимъ, макаръ приблизително, размѣра имъ за до 31 декемврий 1917 г., ще трѣбва да прѣдположимъ, че пропорционално, дългътъ на държавата къмъ Българската народна банка за три мѣсеца ще се увеличи съ 130 милиона лева, тъй щото прибавени къмъ 3.947.877.078·17, получаваме 4.077.877.078·17 л. И тъй държавниятъ дългъ на България къмъ края на годината е кржгло 4 милиарда. Но въ тази сума — казахъ по-миналата година, казахъ и мичалата година, и сега повтарямъ — не влиза стойностьта на военнитѣ материяли, която споредъ мене, ще надмине 1 милиардъ. Тъй щото, ако се прибави и това за плащане, ние въ края на годината ще имаме не по-малко, а повече отъ 5 милиарда лева държавенъ дългъ.

Казахъ, че начиная отъ 1912 г. досега Народното събрание е гласувало различни кредити въ размѣръ 2.324.200.014·43 л. Срѣщу тѣхъ до 1 октомврий сж постжпили 1.484.930.753·40 л.; до края на годината ще постж-

пятъ — защото има още да получаваме — още 200 милиона. Тъй щото, въ края на годината, именно на 31 декемврий 1917 г., ще има постжпления срѣщу гласуванитѣ кредити 1.684.930.753·40 л. А разходъ срѣщу тѣзи кредити е направенъ 2.043.663.333·05 л. И понеже има постжпили 1.684.930.753·40 л. до края на годината, то ще излѣзе, че има недовносъ или ще трѣбва още да търсимъ пари, за да набавимъ до 2.043.663.333·05 л., 358.732.579·65 л.

Този прѣразходъ произлиза отъ това, че двѣ учрѣждения сж прѣвишили кредититѣ си; едното е Военното министерство, което е прѣвишило кредита си съ 182.221.615·07 л., а другото е комитетътъ за подпомагане на войнишкитѣ сѣмейства — съ 14.000.000 л. Военното министерство е прѣвишило този кредитъ въ размѣръ 182.221.615·07 л., защото е било длъжно да изплаща реквизицията. Реквизицията изисква плащания ежедневни и непрѣкжснати и, слѣдователно, то не е могло да спре изплащането даже когато се е констатирало, че неговиятъ кредитъ е билъ изчерпанъ. То било увѣрено, че народното прѣдставителство винаги ще одобри, ще потвърди такова едно прѣвишение, защото то е направено за удовлетворение належащитѣ нужди и за доброто функциониране на самата реквизиция. Дълженъ съмъ да забѣлѣжа още, че и най-малкитѣ спънки при изплащането на реквизицията винаги сж давали лоши резултати: населението неохотно е давало своитѣ имоти да бждатъ реквизирани, и винаги Министерскиятъ съвѣтъ се е стараелъ да не се правятъ прѣчки, които да станжтъ причина да не върви добрѣ реквизиционното дѣло. Прѣвишаването на кредита за войнишкитѣ сѣмейства съ 14.000.000 л. не се прави за пръвъ пжть въ 1917 г.; той бѣше прѣвишенъ и въ 1916 г. И това е една необходимость, защото не могатъ да се оставятъ войнишкитѣ сѣмейства безъ помощь затова, че кредитътъ билъ изчерпанъ; още повече когато народното прѣдставителство констатира, че прѣвишаването на кредита е било направено за прѣдвидени вече цѣли; гласуването на кредититѣ за тази цѣль е само една формалность.

Ако искате по-голѣми подробности по този въпросъ, ще ги намѣрите въ тази таблица, която раздѣля свръхсмѣтнитѣ кредити по периоди: какво е имало прѣди балканската война, какво е имало прѣзъ врѣме на балканската война, какво е имало въ интервала между балканската война и настоящата и какво прѣзъ врѣме на настоящата война. Азъ ви казахъ, че сж похарчени 2.043.663.333·05 л.; отъ гласуванитѣ кредити имаме 476.758.296·45 л. свободни да се харчатъ до края на годината.

Понеже реквизицията е причинила главния прѣразходъ, ще ви съобщя какво е днешното положение по изплащането ѝ. До 31 октомврий 1917 г. за реквизицията въ стара и нова България сж изплатени 667.581.973·94 л. Това е за реквизицията отъ сегашната война, а знаете, че освѣнъ нея ние имаме и друга една реквизиция отъ балканската война. Помните, че за 1916 г. ви прочетохъ една таблица, отъ която се виждаше, че е било изплатено всичко 39.711.246·99 л. въ брой и срѣщу данъци. А сега имаме: постжпили въ отдѣлението до 29 ноемврий искания за 48.299.618·56 л.; искания, изпратени въ управлението на държавнитѣ дългове, за да се издадатъ платежни заповѣди за 45.120.264·91 л.; издадени платежни заповѣди за 38.322.422·76 л.; оставатъ неиздадени платежни заповѣди за 6.797.842·15 л.; повърнати за повторно оформяване — 39.879.661·07 л., и оставатъ още за поправка въ реквизиционнитѣ комисии 3.179.353·65 л. По-нататъкъ вече има срѣщу биронически свидѣтелства и пр. Въ брой има изплатени 38.322.422.76 л. срѣщу данъци — 43.055.860.32 л. и срѣщу други вземания на държавата — 1.037.931·64 л. Значи, тази година сж изплатени отъ старата реквизиция всичко 82.416.714·72 л., т. е. повече отъ двойно е изплатено тази година въ сравнение съ миналата.

(Прѣдседателското мѣсто заема подпрѣдседательтъ д-ръ И. Момчиловъ)

Прѣдъ видъ на тѣзи голѣми военни разходи, много хора у насъ сж смутени и се питатъ: кждѣ ще излѣзе краятъ на всички тѣзи грамадни разходи, какво ще трѣбва да правимъ за въ бждаще, за да намѣримъ цѣръ на тази болка? Изказаха се много мнѣния по този въпросъ. Азъ не съмъ отъ онѣзи, които нѣматъ вѣра въ България, не съмъ отъ онѣзи, които мислятъ, че тя отива къмъ пропасть; напротивъ, азъ съмъ отъ онѣзи хора, които мислятъ, че България, слѣдъ като постигне своитѣ идеали, ще може да отговори на своитѣ задължения. Г. Лулчевъ, макаръ да не го дочухъ напълно, на всѣки случай, ми даде една идея, върху която искамъ да се изкажа.

К. Пастуховъ: Не е лошо.

Министръ Д. Тончевъ: Войната въобще като е едно нещастие за човѣчеството и като осиромашава населението, дава възможность само на нѣколко десетки или стотици, ако щете ги кажете, спекуланти да спечелятъ. За щастие на българския народъ, настоящата война, съ която той постига своитѣ национални идеали, не е отъ онѣзи войни, която да го осиромаши, да го изтощи и да го направи послѣденъ сиромахъ насрѣща неговитѣ идеали. Напротивъ, ние можемъ всички да кажемъ, че въ продължение на тази война, ако не повече, то най-малко три четвърти отъ нашето население е имало възможность да спечели. Като извадимъ настрана човѣшкитѣ жертви, които се даватъ на фронтоветѣ, като извадимъ настрана онѣзи занаятчии и еснафи, които затвориха дюкянитѣ си и нѣмаха възможность да спечелятъ, казвамъ, всички други, въ размѣръ, може би, на три четвърти отъ населението, можаха да спечелятъ.

К. Лулчевъ: Тогава нека плащатъ търговцитѣ.

Министръ Д. Тончевъ: Доказателствата сж налице. Откакъ се е започнала войната — четохъ ви го тукъ сега — сме внесли въ България само въ аванси отъ съюзницитѣ 1.250.000.000 л.; тѣзи пари сж останали въ ржцѣтѣ на населението, срѣщу което то е дало своя имотъ въ форма на реквизиция или въ форма на доброволна продажба. Имаме и друго едно богатство за България — стойностьта на нашитѣ тютюни отъ 1915, 1916 и 1917 г., възлизаща най-малко на 1.750.000.000 л.; всички тѣзи пари сж въ ржцѣтѣ на нашето население. Направете му смѣтка, както обичате, на глава или друго-яче, и ще видите, че най-вече земледѣлското население у насъ, което е голѣмъ процентъ — три четвърти отъ цѣлото население — не е пропаднало въ онази пропасть, въ която завеждатъ всичкитѣ войни. Азъ ще ви кажа сега само единъ случай, който можете веднага да прѣцѣните. Тази година въ България е имало около 40 милиона килограма тютюнъ; вие знаете какъ го продадоха нашитѣ земледѣлци — по 30—40 л. килограма; да прѣдположимъ, че той ще даде тази година най-малко 90 милиона лева; тѣзи 90 милиона ще ги вематъ 91 хиляди души производители — толкова сж, когато чета таблицата, ще видите, че е тъй — тъй щото, на всѣки единъ производитель се падатъ 10.000 л.

К. Лулчевъ: Не остава, освѣнъ да продължавате войната съ години. Това е логическото заключение.

П. Даскаловъ: Това не е никакво заключение, то е само обяснение.

Министръ Д. Тончевъ: Ние не желаемъ да се продължава войната, макаръ 3/4 отъ населението и да е спечелило. Това е една печалба, отъ която всѣки българинъ веднага, въ всѣка минута е готовъ да се откаже, стига само да бжде миръ на земята.

К. Лулчевъ: (Възразява нѣщо)

Министръ Д. Тончевъ: Азъ съжалявамъ, че г. Лулчевъ прави такова заключение за насъ! Когато констатираме извѣстни факти, отъ тѣзи факти всѣки може да прави каквото да е заключение, но г. Лулчевъ прави най-неблагоприятно заключение, че ние желаемъ да се продължи войната, за да получаваме тия печалби. Не, азъ искамъ да изтъкна само едно обстоятелство, че, ако въ война народитѣ осиромашаватъ, за наше щастие, слѣдъ като постигаме идеала си, войната за насъ е била такава, че ние не сме изпаднали и нѣма да изпаднемъ въ сиромашия.

Кждѣ сж отишли тия пари? Тукъ се говори за банки. Позволете ми да обясня и този въпросъ, защото народното прѣдставителство и народътъ трѣбва да бждатъ въ пълна свѣтлина.

К. Пастуховъ: Кажете отъ кждѣ, какъ и на какви условия ги вземахте; дали това е сватба, кждѣто всѣки дава безъ смѣтка и ще се плаща, както ни се прѣдложи единъ день. Този въпросъ Ви е задаванъ и по-рано.

Министръ Д. Тончевъ: Азъ съмъ го обяснилъ, но, понеже г. Пастуховъ иска, ще го повторя и сега. По съглашенията, които имаме съ нашитѣ съюзници, всичкитѣ аванси, които получаваме отъ тѣхъ . . .

К. Пастуховъ: Нито единъ не е миналъ прѣзъ Народното събрание.

Министръ Д. Тончевъ: Всичкитѣ до единъ сѫ минали въ смисъла, че вие гласувахте въ Народното събрание кредити, които по рѣшението на послѣдното ще се реализиратъ срѣщу произведението отъ съкровищни бонове, лихвитѣ по които и условията за изплащането ще се опрѣдѣлятъ отъ Министерския съвѣтъ.

К. Пастуховъ: Три години водимъ война и нищо не е минало прѣзъ Народното събрание, за да знаемъ какво става. Въ първо врѣме се извинявахте, че врѣмето е кратко, невъзможно е и обстоятелствата ни налагатъ да получаваме всичко, което е потрѣбно, срѣщу аванси. Три години минаватъ. Народното събрание слуша, че дългътъ е станалъ 6 милиарда, а още не е опрѣдѣлило условията за изплащането на дълга. Това е по-интересно, отколкото спестяванията на земледѣлцитѣ, на които завиждате и вие, които имате капитали въ банкитѣ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Г. Пастуховъ! Запишете се, вземете думата и тогава говорете!

К. Пастуховъ: Срамотно е за Народното събрание да знае, че държавата има дългъ 6 милиарда, безъ да знае какъ сѫ изразходвани паритѣ. Сѐ на кредитъ, сѐ на вѣра. Това е батакчийска политика.

Министръ Д. Тончевъ: Азъ и сега твърдя, че тъй сѫ правили нашитѣ прѣдшественици.

К. Пастуховъ: Ние не Ви извиняваме съ Вашитѣ прѣдшественици.

Отъ дѣсницата: Стига бе!

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Г. Пастуховъ! Прѣстанете!

Министръ Д. Тончевъ: Прѣзъ врѣме на балканската война Народното събрание е гласувало извѣстни кредити, за които е казано, че ще бѫдатъ реализирани срѣщу произведението на съкровищни бонове, лихвитѣ на които ще опрѣдѣли Министерскиятъ съвѣтъ. И правителството на г. Даневъ и на г. Гешовъ е взело отъ нѣкои банки нѣколко аванси, одобрението на които никога не е внасяно въ Народното събрание затова, защото то ги е направило, както и ние ги правимъ, на основание на единъ законъ, който е много ясенъ: българското правителство ще намѣри толкова и толкова милиона лева срѣщу съкровищни бонове, лихвитѣ по които ще опрѣдѣли Министерскиятъ съвѣтъ. Това, което е рѣшило тогава Народното събрание и това, което е изпълнило правителството на г. Гешовъ и г. Даневъ, изпълнява и днешното правителство. Въпросътъ, дали тѣ сѫ получени, какъ сѫ получавани и какъ сѫ похарчени е съвършено другъ въпросъ; той е въпросъ на смѣтководството.

К. Пастуховъ: Миналия пѫть сочехте проекти за заеми. Какво стана съ тѣхъ? Защо прѣскачате това? Това ни кажете, то е по-интересно за Народното събрание!

Министръ Д. Тончевъ: Сега, нека се спремъ на спестяванията. Тѣ сѫ много интересни, народното прѣдставителство и народътъ трѣбва да знаятъ.

К. Пастуховъ: По-интересно е отъ кѫдѣ ще плащаме!

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни)

Министръ Д. Тончевъ: Ако г. Пастуховъ не се интересува отъ спестяванията на българския народъ, послѣдниятъ самъ се интересува.

Знаете, че спестяванията се правятъ въ разни форми; най-обикновенитѣ сѫ три: изплащане на дългове, влогове и основаване на разни дружества, банки. Да видимъ, какви дългове е изплатило населението, за да можемъ да си съставимъ понятие, какви икономии е направило то въ тази форма. Вземамъ изплащанията, които сѫ станали, въ Българската народна, Българската земледѣлска и Българската централна кооперативна банки за годинитѣ 1914, 1915, 1916 и 1917 до 31 октомврий. Въ 1914 г. изплатенитѣ дългове на тѣзи три банки сѫ 382.294.000 л., въ 1915 г. — нѣма да ви чета колко е изплатено по отдѣлно въ банкитѣ, а общо ви казвамъ — сѫ изплатени 365.599.000 л., въ 1916 г. — 327.806.000 л., а въ 1917 г. до 31 октомврий сѫ изплатени 295.151.000 л. Това сѫ икономиитѣ, които българскиятъ гражданинъ е направилъ чрѣзъ изплащане на дълговетѣ въ разни банки, а понеже тѣзи дългове сѫ промѣнявани и сѫ правени нови дългове, то всички спестявания прѣзъ тѣзи четири години чрѣзъ изплащане на дългове сѫ 87.143.000 л. Сега въ форма на влогове въ Българската народна, въ Българската земледѣлска и Българската централна кооперативна банки спестяванията сѫ: за 1914 г. — 327.100.000 л.; за 1915 г. — 394.900.000 л.; за 1916 г. — 468.800.000 л. и въ 1917 г. до 31 октомврий 665.000.000 л. Всички икономии чрѣзъ влогове въ тѣзи четири години, като сѫ изваждани и на ново давани, сѫ 376.700.000 л. Сега ще ви кажа за спестяванията въ форма на пласменти въ чужди прѣдприятия, дружества, банки и пр. Тукъ се говори по тѣхъ твърдѣ много и азъ взехъ свѣдения, за да ги имаме официално.

Образуването на разни дружества захвана у насъ въ малъкъ размѣръ едва отъ 1915 г., отъ врѣмето на войната. Тогава сѫ записани 3.145.000 л. капиталъ, а сѫ внесени 2.420.000 л. Въ 1916 г. вече има съставени дружества съ капиталъ 23.400.000 л., а внесени 12.000.000 л.; въ 1917 г. до 31 октомврий има съставени разни дружества съ основенъ капиталъ 309.700.000 л. — има, разбира се, увеличение на основния и внесения капиталъ; прѣзъ 1917 г. до 31 октомврий има съставени дружества съ капиталъ 119.670.000 л. Всички спестявания чрѣзъ основаване на нови дружества и увеличение на основния капиталъ и нѣкои допълнителни вноски за 1915, 1916 и 1917 г. сѫ 170.920.000 л. А цѣннитѣ книжа въ Българската народна банка — тѣзи, които сѫ съ гаранционна смѣтка — сѫ 39.103.000 л. Тъй че, всички икономии въ тѣзи учрѣждения въ тѣзи форми, които ви чета, сѫ 673.866.000 л. Разбира се, че тази цифра 673.866.000 л. далечъ не прѣдставлява истинското спестяване; плащане на дългове има не само въ тѣзи три държавни банки, но има и въ всички частни банки и частни лица. Влоговетѣ тъй сѫщо, както ги има въ Българската народна, въ Българската земледѣлска и въ Българската централна кооперативна банки, ги има и въ частнитѣ банки; цѣннитѣ книжа сѫщо тъй се намиратъ депозирани не само въ нашата Народна банка, но и въ другитѣ банки; затова тази цифра, 673.866.000 л., трѣбва да се увеличи съ нѣщо. Колко сѫ изплащанията въ частнитѣ банки, колко сѫ влоговетѣ — не можехме да направимъ даже приблизителна справка, но азъ прѣдполагамъ, че въ частнитѣ банки може да сѫ толкозъ, колкото сѫ въ тѣзи три държавни кредитни институти. Тогава въ такъвъ случай спестяванията на нашия народъ съ много ще надминатъ единъ милиардъ. Това спестяване, ако не е доказателство на много нѣщо, е доказателство само на най-главното, че българинътъ е икономъ, че той не е разточителенъ, че това, което е придобилъ и спестилъ прѣзъ врѣме на войната, го е пласиралъ добрѣ, било като изплатилъ своя дългъ, било въ форма на влогове, било като е пласиралъ паритѣ си въ нѣкое новосъздадено дружество или като си е купилъ цѣнни държавни книжа. Това напълно характеризира качеството на българина, като икономъ.

Мисля, че ще прѣваря желанието на нѣкои г. г. оратори, ако се спра още на единъ въпросъ, който има връзка съ материята, която ни занимава, съ материята на държавнитѣ дългове. У насъ въ послѣдно врѣме се бѣше появилъ единъ страхъ за българската валюта, за курса на българската монета. Питаха се: какви мѣрки трѣбва да се вематъ, за да се подготви, неговото подобрение веднага подиръ войната? Съ този въпросъ се занимаваха и частни лица, занимаваха се и учрѣждения, изказаха се разни мнѣния, но бѣше се изказало и хванало почва, коренъ едно погрѣшно мнѣние, което се състоеше въ слѣдующето. България прави злѣ, като продава всичкитѣ свои земледѣлски произведения, които могатъ да се изнасятъ само на нашитѣ съюзници,германцитѣ и австрийцитѣ, и съ това не може да се подобри курсътъ на монетата; по-добрѣ ще бѫде България, ако не изцѣло, то поне часть отъ своитѣ главни земледѣлски произведения, които сѫ износими, какъвто е тютюнътъ, да ги изнася въ неутралнитѣ страни: Швейцария, Холандия. Скандинавия, Швеция, за да може да си подобри валютата. Искаха да кажатъ, съ други думи, че България трѣбва да изнесе 5—6—10 милиона килограма тютюнъ главно въ Швейцария и тамъ да приготви 100—200 милиона швейцарски франка, съ които подиръ войната да може да подобри курса на нашата монета, като посрещне своитѣ необходими нужди. Азъ бѣхъ на мнѣние, че тази е една погрѣшна идея, защото, ако днеска спрѣмо швейцарския курсъ или по-добрѣ спрѣмо швейцарската монета всички монети на другитѣ държави плащатъ една премия, това не показва, че всички, които плащатъ тая премия въ Швейцария, сѫ по-долу въ икономическо отношение отъ нея. Днесъ нѣма държава на свѣта

която да не плаща една премия въ Швейцария, както ще видимъ по-нататъкъ, премия плаща Америка, плаща Англия, плаща Франция, плаща Италия, плаща Германия — всички плащатъ. Е, може ли да се поддържа, че Швейцария въ икономическо, въ финансово отношение е толкова много по-добрѣ отъ тѣзи държави, че всички сж нейни трибутери и че това не е освѣнъ едно врѣменно явление, единъ изкуственъ курсъ, който ще се държи до края на войната. Азъ поддържамъ мнѣнието, че въ минутата, когато ще се сключи мирътъ, швейцарскиятъ курсъ ще бѫде по-долу отъ курса въ Америка, Англия и Германия. Тѣзи държави сж несравнено по-могѫщи отъ нея въ финансово и икономическо отношение, и въ минутата, когато ще се сключи мирътъ, курсътъ ще се приравнява до паритета, и ако ние пласираме днесъ въ Швейцария срѣщу тютюна 200—300 милиона лева, какво ще бѫде нашето положение? Когато ще се сключи мирътъ, ние ще имаме въ Швейцария да прѣдположимъ 300 милиона лева, но, понеже курсътъ веднага ще спадне, ние ще изгубимъ. Може би 100.000.000 л. Това бѣше моето мнѣние. Но, за да не би да се каже, че азъ грѣша, назначихъ една комисия отъ банкери, хора, които разбиратъ отъ тази материя и тѣ се произнесоха по сѫщия начинъ, че не само е неполезно, но е и врѣдно, опасно да отидемъ да трупаме въ Швейцария или Холандия толкозъ голѣми суми, отъ които неминуемо ще изгубимъ при сключването на мира. Нашитѣ икономически връзки съ Швейцария не сж голѣми. Ние имаме единъ вносъ отъ Швейцария за единъ милионъ и половина лева, а имаме износъ за около 8 милиона лева. Тъй че поправката на курса е много лесна. Ако ние рискуваме да държимъ мъртви, въ продължение на войната, тѣзи голѣми суми, съ надежда да спечелимъ, то при сключването на мира рискуваме да изгубимъ. Въ сѫщия смисълъ, г. г. народни прѣдставители, се изказаха и членоветѣ на комисията, която азъ назначихъ.

А. Цанковъ: Кои бѣха членоветѣ на комисията?

А. Ляпчевъ: Г. министре! Кажете кои сж тѣзи капацитети. Желаемъ да знаемъ имената имъ.

Министъръ Д. Тончевъ: Назначихъ комисия подъ прѣдсѣдателството на д-ръ Стояновъ, началникъ на управлението на държавнитѣ дългове, и членове: управителтъ на Българската народна, Земледѣлската банки, на Търговската банка, на банката Гирдапъ — управители на 4—5 банки, държавни и частни. Тѣзи сж нашитѣ капацитети, които има у насъ, и тѣхното мнѣние ви привеждамъ. Въ всѣки случай, и тѣхното мнѣние е такова-же, каквото бѣше и моето, и ако азъ назначихъ тази комисия, то бѣше, за да се явя прѣдъ васъ съ едно мнѣние потвърдено отъ компетентни хора, и да мога да освѣтля колегитѣ въ Министерския съвѣтъ, защото и тѣ бѣха импресионирани отъ това, което се говорѣше по разни мѣста.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Отговориха ли тѣзи хора, г. министре, защо Германия прѣдпочита да има такива голѣми суми въ Швейцария, за да подобрява своята валюта?

А. Буровъ: Азъ бихъ помолилъ г. министра да прочете тази фетва, защото азъ твърдя, че прѣдставителтъ на Търговската банка не е могълъ да се съгласи съ мнѣнието на г. министра, че не прѣдставлява за България облага, ако тя има въ Швейцария валюта за до сключването на мира. Това е абсурдъ — не може да бѫде!

Министъръ Д. Тончевъ: Въ протокола нѣма особено мнѣние изказано отъ прѣдставителя на Търговската банка; такова особено мнѣние не ми се е докладвало.

А. Буровъ: Прочетете протокола!

Министъръ Д. Тончевъ: У мене нѣма никакъвъ протоколъ. Азъ имамъ изложението по тѣзи съвѣщания.

Г. г. народни прѣдставители! Нашето положение или нашитѣ нужди спрѣмо Швейцария не сж такива, каквито сж на голѣмата Германия. Мисля, че г. Сакаровъ ме запита апострофно защо Германия е натрупала толкозъ голѣми суми въ Швейцария. Затова, г. Сакаровъ, защото нуждитѣ на Германия въ Швейцария по покупкитѣ сж толкозъ голѣми, че не може да намѣри, за да ги покрие, а пъкъ ние съ Швейцария имаме много малки нужди по покупкитѣ. Ние купуваме отъ Швейцария прѣдмети, както казахъ, въ редовни, нормални години за около 1½ милиона лева, а сега правимъ много по-малки покупки. При все това, обаче, за да бѫдемъ по-сигурни, правителството постѫпи по слѣдующия начинъ. (Въ момента електрическото освѣтление се прѣкѫсва)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Давамъ 5 минути отдихъ.

Г. г. народни прѣдставители! Отъ свѣдѣнията, които събрахме, се научаваме, че динамомашината, която произвежда електрическия токъ, е повредена, затуй съмъ принуденъ да вдигна засѣданието за утрѣ. Които сж съгласни да имаме засѣдание утрѣ, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Вдигамъ засѣданието за утрѣ подиръ обѣдъ съ продължение на сѫщия дневенъ редъ.

(Вдигнато въ 5 ч. 40 м. вечерьта)

Прѣдседатель: **Д-ръ Д. К. ВАЧОВЪ** Подпрѣдседатель: **Д-ръ И. МОМЧИЛОВЪ**

Секретарь: **Д-ръ Д. ДИМИТРОВЪ**

За началникъ на Стенографското бюро: **ТР. ДИМИТРОВЪ**